

Právo / Práva

Myšlenka lidských práv (a svobod) je ideově a filosoficky velmi vratká. Mezinárodní dokumenty mluví o tom, že se každý člověk rodí svobodný a nadán základními, za žádných okolností nezadatelnými právy. Tato základní práva tedy každý člověk má, jsou jeho výbavou, jeho nezcizitelným majetkem. Tady je dobře vidět, jak se v liberální tradici prosadil zejména ohled hospodářský, ohled majetnický: práva jsou chápána jako majetek – a proto také ten důraz na nezcizitelnost: nelze legitimně je nikomu vzít, lze mu je pouze ukrást. Proti tomuto individualistickému liberalismu se už dávno, nejen za komunismu stavěl názor opačný, zdůrazňující, že je to právě daná společnost, která podle úrovně své vyvinutosti ona práva každému jedinci udílí, ba snad dokonce propůjčuje. Zase tu je však přítomen onen moment vlastnění: společnost dává tato práva každému jednotlivci do vlastnictví. Opět je výsledek ten, že jednotlivec ona práva má, že je vlastní. Po mém soudu jediný perspektivní způsob, jak do hloubky a koncizně myslet myšlenku lidských práv, spočívá v tom, že – v souhlase s Rádlm – budeme považovat to, co „má být“, za „skutečnější, než to, co jest“. A pokud jde o to majetnictví, Rádl má také řešení: ne my máme pravdu, ale pravda má nás. (Sto let před ním napsal téměř totéž mladý Karl Marx.) Aplikováno na právo (práva se mají k právu jako pravdy k pravdě) to znamená: Ne my máme práva, ale práva mají nás (a zavazují nás, zejména pak právě těch druhých).

(Praha, 980108-3.)